

V PRIESTOROCH DK ŠAĽA
Výstava detských ilustrácií k 50. výročiu Zlatej priadky – ZUŠ, Šaľa, výtvarný odbor
(Foyer DK Šaľa)

Výstava fotografií z histórie Zlatej priadky
(Foyer DK Šaľa)

ODBORNÁ POROTA
PhDr. Ľubomír Šárik
Mgr. art. Katarína Hitzingerová, ArtD.
Mgr. art. Alena Weisel Lelková
Mgr. Karol Horváth
Mgr. art. Lenka Dzadíková, ArtD.

DETSKÉ FÓRUM
Mgr. Kristína Šimková

VYHLASOVATELIA
Národné osvetové centrum z poverenia Ministerstva kultúry SR
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

**zlatá
priadka**

ODBORNÝ GARANT A HLAVNÝ PARTNER

ORGANIZAČNÝ GARANT

SPOLUUSPORIADATELIA

MEDIÁLNI PARTNERI

javisko.sk

SPONZORI

Listy Tálíe #2
detskej

VYDALO: Mestské kultúrne stredisko v Šali v spolupráci s Národným osvetovým centrom

ADRESA: SNP 16, 927 01 Šaľa, tel.: 031/ 770 4051

REALIZAČNÝ TEAM: MsKS, Šaľa, Realxpo, s. r. o.

REDAKCIA: Alexandra Štefková, Ivan Al'akša, Alexandra Andrášiková, Laura Hadnagyová, Emese Szalai

FOTO: Roman Artim

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Josei Studio

NÁKLAD: 250 ks, nepredajné

ROK VYDANIA: 2023

Listy Tálíe #2

detskej

ZLATÁ PRIADKA

ŠTVRTOK 25. MÁJ 2023

TIPY NA INSCENÁCIE V SLOVENSKÝCH DIVADLÁCH

V tvorbe slovenských profesionálnych divadiel pre deti a dospievajúcich sa dajú nájsť aj pozoruhodné inscenácie. Nevieť, či sa niečo z mojich tipov objaví v júňových programoch divadiel, ale vystriechnúť si ich môžete aj v novej sezóne.

Pre deti tvoria činoherné, bábkové divadlá, ale aj operné a baletné súbory a napríklad vďaka tvorbe bansko-bystrického Divadla Štúdia tanca môžete navštíviť aj súčasný tanec pre deti. Veľkým zážitkom sú aj koncerty pre deti, ktoré pripravuje Slovenská filharmónia v Bratislave aj Štátna filharmónia v Košiciach.

Vyberám z tvorby bábkových divadiel:

V Bábkovom divadle Žilina odporúčam *A ako Antarktída* – podmanivý javiskový lexikón, v ktorom sa veľa dozviete o tučniakoch a živote na tomto neľútostnom kontinente.

V Bábkovom divadle na Rázcestí v Banskej Bystrici majú v ponuke aj inscenácie pre znevýhodnené deti – nepočujúce či nevidiace.

Odporúčať môžem napríklad aj rozprávku *O Sliepku, ktorá sa nevzdala*.

Do Bábkového divadla v Košiciach si zájdite na dobre urobenú klasiku – *Statočného činového vojačika* a do Starého divadla Karola Spišáka v Nitre zas na náročnejší titul *Medveď Wojtek*. V Bratislavskom bábkovom divadle navštívte napríklad *Chronoškratkov* s veľmi nápadito využitým princípom live puppet cinema alebo najnovšiu inscenáciu, ktorá sa odohráva v tesnej blízkosti divákov *Hugov svet*. Z nezávislej divadelnej scény si nenechajte ujsť tvorbu zoskupenia Odivo – napríklad *O Vlčkovi, ktorý vypadol z knihy*.

Už niekoľko sezón narastá počet inscenácií špeciálne pre nástrojné publikum. Viac ako ľúbostným vzťahom sa venujú politicko-spoločenským, historickým, či ekologickým témam. Bratislavské Divadlo Ludus tvorí predovšetkým pre teenagerov, jeho ponuka je bohatá a veľmi zaujímavá. Nové divadlo z Nitry ponúka *Zlodejku kníh* podľa bestselleru Makusa Zusaka, ale aj veľmi angažovanú inscenáciu *O nič nejde*. Inscenácia *Kým nastane ticho* Divadla Andreja Bagara z Nitry je estetickým ale aj intelektuálnym zážitkom.

Lenka Dzadíková

KTO UVÁDZA VAŠE INSCENÁCIE?

Bez uvádzačov všetkých divadelných predstavení by to na Zlatej priadke už ani veľmi nešlo. Lukáš Pápay, Simona Tóthová, Lenka Hercegová – to sú mená detí, ktoré vystupujú pred každou inscenáciou s krátkou scénkou a uvedú hru. Ako nám povedali, na prípravu nemali veľa času: „Ale vďaka našim skvelým učiteľkám sme to zvládli,“ dodala Simona. Deti navštevujú Dramatický záujmový útvar „Nototitito“ v CVČ v Šali, pod vedením Petry Sudorovej a na moderovanie ich pripravovala Alena Demková a Petra Sudorová. Napriek tomu, že Zlatá priadka je ich prvou veľkou akciou, to trojica zvládla úchvatne a my im naďalej držíme palce.

VOLÁM SA KAROL

Dramatický krúžok pri ZŠ Š. Senčíka, Starý Tekov (Petr Mészáros)

Karol Lopata (Jakub Gróf), 14-ročný chlapec, ktorý neznáša svoje meno. Robí problémy doma aj v škole, dozvie sa že sa mu narodí malá sestra – Karolinka. S výberom jej mena je, prirodzene, nespokojný, plánuje ujsť – do lesa, na púšť. Rozhodne sa odletieť od všetkých preč v bubline... čo sa mu však nevydarí, a čo môže konštatovať aj nahnevaná susedka. Nakoniec zistí, že sa mu narodil brat Jakub... aj sestra Karolinka. Inscenácia bola veľmi vtipná, mnohokrát sme sa od srdca zasmiali. Mladí herci podali famózne výkony, k čomu prispieva fakt, že inscenáciu pripravovali 6 mesiacov, ako nám v rozhovore povedala Sophia Prasličková (divadelná Gitka). Na otázku, ako sa vyrovnávajú s trémou odpovedala: „Áno, stáva sa, že trému mám, ale vytancujem ju.“ Skúšalo sa im výborne, odniesli si cenné skúsenosti. „Najprv boli menšie problémy, ale nakoniec sme si našli cestu k sebe,“ potvrdila Sophia.

AKO SA VOLÁME?

Podľa poviedky Maroša Andrejčíka našťudovali inscenáciu *Volám sa Karol* deti z dramatického krúžku pri ZŠ Štefana Stančíka zo Starého Tekova. Na obnaženej scéne, ktorú tvorí obdĺžnikový podstavec, začína analytický vstup do sveta detí a sveta videného očami detí v rýchлом tempe sa striedajúcich anekdotických obrazov. No premostenie medzi nimi stále vyplňa rozprávanie. Slovo a jeho komický ekvivalent sa iba v niektorých sekvenciách ukážu v humornom kontexte. Predloha sa nimi hemží, ale na javisku ostávajú iba v nejasných kontúrach.

Na scéne vidíme jednoduché kostýmy doplnené iba označovanou charakteristikou postáv. Klobúk či noviny dokresľujú atmosféru vecí a javov, o ktorých sa hrá. Rodinné ťažkosti s neposlušným

synom, humorné stretnutia so susedkou alebo očakávanie narodenia súrodenca, hrajú deti s istou dávkou nadsádzky a samozrejmosti. Jednoduché čiapy sa využívajú v rozličných situáciách iba stiahnutím cez oči.

Režisér Petr Mészáros obnažuje detský prejav a sústreďuje sa na členenie priestoru či vertikály premiestnením účinkujúcich. Inscenácia v predeloch príbehov má veľmi rýchle tempo. Zložitý viacvrstvový rozprávanie sa nestihne rozprestrieť nad všetkými výstupmi rovnocenne. Obraznosť inscenácie nestihne všetky premeny zaregistrovať. Lietanie, farebné bubliny snov, piráti a mnoho ďalších nás iba na chvíľu nechajú si ich zaregistrovať a už sa celok inscenácie ženie ďalej. Napriek tomu výkon detských interpretov nie je poznačený rytmickou skratkou. Otvára bránu do detstva, svojimi témami prekračuje jeho hranice a vracia sa. Komické zvraty v tematike vykresľujú na pozadí rodiny všetky problémy detského vnímania sveta. Vlastného, ale aj sveta dospelých. Je to karikatúra nášho ľudského sveta videného očami detí. Inscenácia možno nezachytáva všetko, ale mnohé naznačuje. Ostatne na takej malej ploche a v krátkom čase ani viac nemôže. Nestačí veci len v pomenovať, ale treba ich vzkriesiť v zážitkoch. Inscenácia *Volám sa Karol* nám ponúka pootvoriť dverka do našich už možno zabudnutých spomienok.

Lubo Šárik

DOBROTÝ DETSKEJ POROTY:

„Otec mal trému.“ „Čo? Toho otca vystresovaného som si nevšímol.“
 „Áno, ale keby si sa kukol lepšie tak mal...“
 „Zábavné.“
 „Hlavná postava sa do toho vžila.“
 „Rekvizity dostatočné...“ „Áno. Na nováčikov...“
 „Hrali to s energiou, s chuťou.“
 „Dobrý humor to malo, to asi všetci súhlasíme...“
 „Dobré obsadenie hercov.“
 „Aj keď tam bolo jedno prostredie, krabica – vedeli do toho obzvláštniť viac príbehov.“

„Bolo to dynamické, furt sa tam niečo dialo.“
 „Bolo to koordinované, hneď sa dali do tej role.“
 „Bolo to reálne, tiež nemám rád svojho mladšieho súrodenca.“

„Pes by nemal stáť tak zo zadu ale skôr diagonálne.“
 „Na prvýkrát to bolo skvelé.“
 „Ten humor bol dobre spravený, tak aby sa každý na tom zasmial.“
 „Chcel by som vidieť scenár – postava kakauko, postava croissant.“

„Vedel by som si predstaviť druhý diel tohto predstavenia.“
 „Keď som sedela v hľadisku, tak počas predstavenia také dievčatá vedľa mňa – inak ten Karol je pekný.“ „No, ale pravda.“ „Dobre, dobre... tak porota sa na tom zhodla, že je pekný... no len ženská časť poroty.“

„ Divadlo som dostala ako dar. Prijala som ho rozumom i srdcom a peľhám si ho doteraz. “

zvládnutie prípravy a realizácie podujatia. Súčasťou prehliadok boli rôzne formy vzdelávania, školení, tvorivých dielní, hodnotení inscenácií a rozpravy s tvorcami. Len vďaka obetavej práci zaniatých spoluorganizátorov – osobitne vo všetkých ročníkoch konania v Šali – sa podujatia stali sviatkom divadla, sviatkom úprimného stretávania sa tvorcov, detí, pedagógov, divákov. Už samotná účasť v ZLATEJ PRIADKE bola a je vyznamenaním.

Nemožno obísť, že po prvých nesmelých krokoch veľmi cieľavedome cez úskalnia konvencií a tradičného ponímania napodobneniny divadla dospelých k métam detskej dramatickej hry, prehliadku viedla vtedajšia ústredná metódička Osvetového ústavu (dnes NOC) Brigita Koppová Hamvasová s tímom fundovaných spolupracovníkov z teoretickej i praktickej oblasti divadla. Dlhoročný predseda Ústredného poradného zboru na Slovensku Jaroslav Černý pomáhal budovať systém prehliadok a dôležitý systém vzdelávania pre aktérov detskej dramatickej tvorivosti. Som rada, že som bola pri tom a že v roku 1994 som dostala šancu byť koordinátorkou aktívneho diania v tvorivom procese detí.

Najťažšie problémy pri prípravách takéhoto veľkého podujatia boli priestor a čas. A financie. To boli nemilosrdní protivníci, s ktorými sme zvädzali boj dlhé desaťročia. Raz úspešne, bezproblémovo, inokedy sme museli vysúkať rukavy a – zredukovať počet dní, počet účinkujúcich, počet účastníkov

tvorivých dielní, dokonca počet členov odbornej poroty. Absentujúci sponzoring v počiatkových fázach nového sociálno-ekonomického systému nepridal na povedomí nikoho z organizátorov. To je sumár najtemnejších stránok má dať – dal.

V hĺbke duše každého zainteresovaného je túžba čo najlepšie prezentovať výsledok zložitého tvorivého opusu na fóre odborníkov, kolegov, priateľov, diváckej verejnosti. Význam detskej dramatickej tvorivosti je jednoznačne stimulovaný jej rozvíjaním a následným využitím. Je to púťavá a vzrušujúca cesta objavovania sveta a seba v ňom. Jej umeleckú a mimoumeleckú úlohu potvrdzujú zmysluplné inscenácie plné spontánnosti a imaginácie, metaforických obrazov, vzrušujúcich tém. Reflexia odborného i laického prijatia je dôležitá, je imanentná v následnom ocenení v súťaži. Ak je

zriadaťateľom súboru škola, neraz aj v podobe iného uznania pre pedagóga – vedúceho či režiséra hry. (Dúfam, že toto neodniesol čas.)

Dovolím si provokatívnu poznámku: obe ministerstvá (školsťva aj kultúry) vnímajú celú oblasť dramatickej tvorivosti detí len štatisticky. Neviem, či je to dobré alebo opačne. Lebo uvoľnený priestor nezáujmu zaplnili odborníci a nadšenci so skutočným záujmom o divadlo hrané deťmi – s veľkou podporou a zodpovednosťou Národného osvetového centra.

Divadlo som dostala ako dar. Prijala som ho rozumom i srdcom a peľhám si ho doteraz. S odstupom násobeným časom čoraz častejšie viem vnútorný monológ s mnohými porotcami, ich výroky na margo ustrojených hier. Pamätám si, že okrem „ČO?“ som s napätím čakala „KTO?“ mi pretlmočí posolstvo odborníkov. V spätnej väzbe sa ocitlo moje premýšľanie o osnove ďalšej hry.

Od vstupu dramatickej výchovy alias tvorivej dramatiky do divadla hraného deťmi sa zmenili témy a príbehy prezentované v inscenáciách. Konkrétne: deti odzrkadľujú vzťah k svetu, k životu s dospelými, k spoločnosti a rozkrývajú problémy, ktorými žijú doma, v škole, v partii rovesníkov, v prebúdzaní vzťahu k partnerovi. Privádzajú nás dospelých k zamýšľaniu, k zodpovednosti za nežičlivosť doby, za nezodpovedané otázky, za... Som rada, že tak robia prostredníctvom hry ako skúšky na život. Je to odvaha – dotknúť sa pravdy a hľadať pravdivosť.

Môj obdiv, úctu i ocenenie zožalo množstvo hier súborov a sólistov. Rada sa prehriam v spomienkach a v dokumentoch, každoročne dopĺňam či obmieňam mnou vytvorený piedestál opusov a ich tvorcov. Zamestnávajú moje zmysly, vyvolávajú radosť. A to nie je málo. V prirodzenom toku rokov a ročníkov reťazenie múdrosti, tvorivosti, zvedavosti, odvahy a vôle zotrvať.

Nie z úcty k tradíciám, ale z prirodzenej potreby umenia ako základu kultúrnosti spoločnosti želim múdre a talentované deti, ich vedúcich na všetkých postoch divadelnej tvorby, múdre a štedré vedenie všetkých inštitúcií, ktorým súbory prináležia, pretkané odbornou opaterou zodpovedných.

ROZHOVOR

Pri príležitosti 50. výročia Zlatej priadky v Šali, súťaže a prehliadky detskej dramatickej tvorivosti, položila Alexandra Štefková odborným pracovníckam divadelného oddelenia Osvetového ústavu/Národného osvetového centra, ktoré sa venovali detskému divadlu a detskej dramatickej tvorivosti, niekoľko otázok. Na otázky, ktoré boli orientačné, odpovedali: Brigita Hamvasová Koppová, Elena Bakošová Zlatošová, Iveta Meszárošová Žáková, Slavka Civiňová a na záver pridal svoje „nečasové a nadčasové“ spomienky Ľubomír Šárik.

Kedy a ako ste sa po prvý raz osobne a profesijne stretli s detským divadlom či dramatickou výchovou?

Čo bolo pre vás prvoradé pri organizovaní celoštátnej súťaže a prehliadky detskej dramatickej tvorivosti?

Aké plány a ciele ste si zvolili vo svojej koncepcii a čo sa z nich podarilo zrealizovať?

Dajú sa v krátkosti vyjadriť premeny súťaže a prehliadky pod vašim vedením?

Čo bolo pre vás najťažšie pri prípravách takéhoto veľkého podujatia?

Čo znamenala súťaž a prehliadka pre slovenskú kultúru a školstvo, pre Národné osvetové centrum a pre váš osobný život?

Aký význam vidíte dnes v detskej dramatickej tvorivosti, resp. dramatickej výchove?

Ktoré témy najviac zaujímali detské divadelné súbory počas vášho pôsobenia?

Je nejaký súbor, inscenácia alebo situácia, ktorá vám dodnes utkvela v pamäti?

Čo by ste zaželeli Zlatej priadke k jej 50. výročiu?

Elena Bakošová Zlatošová, Visolaje

... kultúrno-osvetová pracovníčka, divadelná dramaturgička, režisérka, autorka hier pre deti a mládež, lektorka dielní tvorivej dramatiky, členka odborných porôt, zostavovateľka alebo autorka a spoluautorka viacerých publikácií...

V marci 1970 som v novootvorenom Dome kultúry v Púchove nastúpila na post pracovníčky pre prácu s deťmi a mládežou. V tvorivom zázemí Divadelného súboru Makyta tu vznikli viaceré súbory a krúžky, medzi nimi aj detský divadelný – neskôr prekrstený na Detské divadelné štúdio Ochotníček. Pracuje a tvorí doteraz. S dramatickou výchovou – pojmom, jej pravidlami, zákonitostami, cieľmi – som sa stretla v roku 1971 na II. celoslovenskej prehliadke detských divadelných súborov DETSKÁ TRNAVA. Za najdôležitejší okamih pokladám I. celoštátnu prehliadku súborov z Čiech a Slovenska v roku 1973 v Trnave. Detská dramatická tvorivosť sa stala hlavným princípom budovania inscenácie hranej deťmi v zložitej symbióze výchovného a umeleckého. Od roku 1975 sa najlepšie súbory stretávali na celoštátnych či celoslovenských prehliadkach DETSKÁ DIVADELNÁ SÁLA, ktorá bola v rokoch 1992 – 1995 premenovaná na DIEŤA V DIVADLE, od roku 1996 túto úlohu prevzala ZLATÁ PRIADKA – SÁLA (s uvedením roka aj ročníka konania).

Od roku 1975 som sa na podujatiach zúčastňovala pravidelne – na rôznych postoch: vedúca súboru a režisérka hier DDS Ochotníček, organizátorka, lektorka tvorivých dielní, členka

odbornej poroty. (K 30. výročiu organizovania prehliadok na Slovensku v roku 2001 som zmapovala históriu prehliadok – v jej premenách a vročenách od roku 1970. Dokument som odovzdala NOC a bol uverejnený v časopise Javisko.)

Systém prehliadok prepojením programovej a vzdelávacej časti podujatia bol vynikajúci už od roku 1973 a vďaka všetkým zainteresovaným pretrváva – i keď s menšími úpravami – doteraz. Podľa koncepcie celoštátnej prehliadky do programu vrcholného súťaženia boli pojaté inscenácie z krajských prehliadok z 1. a 2. miesta. Uroveň inscenácií v krajoch (najmä po územnej reorganizácii) bola rôznorodá, v niektorých prípadoch účastník z 3. a 4. miesta prekonal víťaza z iného krajského kola. Podarilo sa (organizačne, personálne aj ekonomicky) zostaviť porotu, ktorá absolvovala prehliadky ôsmich krajov a do programu celoštátneho kola nominovala výborné inšpiratívne a inšpirujúce inscenácie súborov a sólistov. Až do roka 2013 sa okresné, krajské a celoštátne prehliadky konali v dvoch kategóriách: inscenácie súborov a scénické miniatúry.

V podtitule celoštátnej prehliadky detskej dramatickej tvorivosti ZLATÁ PRIADKA sa uvádzalo, že je to prehliadka činoherných, bábkarských, pohybových, pantomimických, hudobno-dramatických súborov a sólistov. Druhá a žánrová pestrosť diel kládla nemalé úlohy na odbornú zdatnosť porôt, na hrací priestor v podmienkach kultúrnych zariadení, na organizačno-technické

TAKÁ NEOBYČAJNÁ HODINA

Divadielko na dlani, Voderady (Barbora Bázsová a kol.)

Hra sa odohráva v starej telocvični, na hodine telesnej výchovy. Dievčatá, čakajúce na svoju meškajúcu učiteľku, sa začnú rozprávať o dospelých z ich okolia. Preberú mnohé témy, ako napríklad ich podozrenie na vraždu ich pani učiteľky, lásku, či aféru otca jednej žiačky. Keď sa na konci objaví ich učiteľka, zhodnotia, že svoj názor na dospelých musia prehodnotiť. Hra bola vizuálne krásna, neobyčajná, ako tvrdí jej názov, tiež sa tu objavilo mnoho vtipných a úsmevných momentov. Na otázku, aké boli prípravy na inscenáciu nám Renáta Karczubová (Fany) odpovedala: „Vôbec sme nedúfali, že sa by sme sa dostali až sem a sme veľmi radi, že sa nám to podarilo.“ Podľa dievčat nie je veľmi ťažké sústrediť sa na svoj text, keď je veľa hercov na javisku. „Na začiatku sa to treba naučiť, neskôr to ide samo, ako rozhovor.“

Barbora Bázsová s kolektívom dievčat zo ZUŠ v Voderadoch sa pri tvorbe svojej inscenácie nechali inšpirovať knihou Christine Nöstlinger *Taká neobyčajná rodinka*. Populárna rakúska autorka detskej literatúry tu s humorom a nadhľadom riešila rozpad jednej rodiny a problémy z toho vyplývajúce z pohľadu troch súrodencov. Ukázalo sa, že nové osoby, ktoré sa im do života cez nové vzťahy ich rodičov dostali, nemusia byť nutne prekliatím, ale, naopak, ich veľkým obohatením.

Divadielko na dlani sa nedalo cestou dramaturgie príbehu troch súrodencov, no ten ho podnietil uvažovať o svojich vlastných osobných skúsenostiach s dospelákmi, ktoré nie sú vždy len pozitívne. Klasickým kritickým tínedžerským okom na nich hľadajú chyby a porovnávajú si ich. Zárámcovaná hodinou telesnej výchovy, na ktorú nedorazila pani učiteľka Blechová, sa nám v prostredí telocvične odvíja skladačka výpovedí jednotlivých postáv. Dievčatá trápia rôzne veci: Trápne meno a rodičia, ktorých si nevyberáš a nemôžeš dať na adopciu, ak sa ti nepáčia. Odporný školník Rapavec, či prísny matikár Brutovský. Spolužiak Pali, ktorého doma bijú za známky. Ale, ako to už medzi dievčatami chodí, preberajú sa aj intímne veci ako prvý bozk. Dievčatá buď individuálne alebo na spôsob chóru komentujú príhody spolužiačok, niektoré spoločne rozohrávajú do divadelných situácií (hodina matematiky), niektoré len ilustrujú (vytúžené povolania) alebo parodizujú. Fantázia pracuje, zveľičuje videné (pomoc školníka učiteľke je vtipne interpretovaná ako násilná udalosť, dokonca aj s pohrebom pani učiteľky). Výtvarným prvkom inscenácie je najmä mobiliár telocvične: svietiace cvičebné obruče, stupne víťazov, lopta... Kostýmy logicky určila situácia hodiny telesnej výchovy: tepláky, trička, mikiny. Všetky spomenuté veci sa mnohonásobne objavujú ako zástupné znaky iných predmetov v popisovaných situáciách. Niekedy veľmi tvorivo, inokedy menej. Veľmi fajn je driblovanie loptou pomedzi jednotlivé repliky a využitie jej zvukového potenciálu. Nefungujú napríklad refrénovitě ilustrovania počutého, načrtnuté, ale nerozvinuté obrazy (ryba Vilma). Súbor má určite potenciál dopracovať niektoré

Nela Chnappková ešte dodala: „Veľká vďaka patrí, okrem našej pani učiteľky, aj pánovi riaditeľovi ZUŠ, ktorý nám zabezpečil rekvizity, a taktiež pani učiteľke výtvarného odboru, ktorá nám pomáhala so svetlami a estetickými prvkami.“

obrazy originalnejšou formou, akú napríklad zvolil pri pohrebe pani učiteľky. Autorský text, ktorý vznikol na základe inšpirácie literárnou predlohou má svoju opodstatnenú vnútornú logiku aj napätie. Je asi nadbytočné vypovedať záverečnú vetu o dáždňoch, ktoré nám vedia ako ochranu ponúknuť dospelí, pretože tá úzko súvisí s literárnym príbehom, ktorý inscenácia nezobrazuje. Dievčatá s pani režisérkou scenár postavili dobre a vtipne. Zostáva len ustrážiť tempo a rytmus inscenácie, aby sa to dobré, čo bolo vymyslené, divákovi nezlialo do jedného blikotavého celku.

Alena Weisel Lelková

DOBROTÝ DETSKEJ POROTY:

„Na mňa tam bolo málo rekvizít.“ – „ale šak to je umenie, čo dokázali urobiť všetko s tými kruhmi.“ „Tie kruhy boli pekný efekt, áno univerzálna rekvizita.“ „Tu sa už trošku viac hralo s osvetlením.“ „Mne sa nepáčilo, že až príliš hrali, až moc naučené repliky – od slova do slova.“ – „Znelo to ako prednes na Hviezdoslavov Kubín.“ „Ja som celkovo nepochopil ten dej – presne. (spoločný smiech) „Aká je vlastne pointa?“ „...„Nooo...ved' na konci to vysvetľovali...“ „Nemala byť pointa meno?“ Ešte sme nezistili pointu, počkaj... „Keby sa sústredili na jednu tému. Bolo by to lepšie.“ „Tá situácia v taxiku – to boli slovenskí vodiči.“ (spoločný smiech) „Niekedy som mala pocit, že rýchlo to zahrajme a pod' me domov.“ „Žiadne emócie z toho nešli. Len nervy.“ „Moc to neprežívali.“ „Ja som aj v strede zabudla, že čakajú na učiteľku.“ „Prečo mala jedna modré tričko?“ „Oni sa snažili byť vtipné, ale nevyšlo to.“ – „Áno lebo to recitovali.“ „Len tak tam stáli tie ostatné keď jedna hovorila.“ „Dokončila si? Nevadí uhní idem ja!“ „Nevyšiel im ten kolektívny hrdina.“ „Všetky chceli byť hlavné a ani jedna nebola hlavná.“ „Mýlil ma vzhľad, boli tam aj malé dievčatá – tie boli do počtu.“ „Neboli medzi postavami vzťahy.“

JANKO HRAŠKO

Divadelný súbor pri ZUŠ, Brezno (Veronika Mravcová)

Inscenácia začína pohľadom na ženu (Eliška Majerníková), ktorej najvrúcnejším želaním je mať dieťa, hoci aj maličké ako hrášok. Potom, ako zadrieme, objaví sa pred ňou chlapec, malý ako hrášok (Ondrej Potančok). A tu sa začnú jeho huncútstva. Stretáva svojho otca, kde si ho všimne urodzený pán, ktorý by ho rád mal vo svojej zbierke. Janko sa dohodne so svojim otcom, prekabáti pána a utečie naspäť k svojim rodičom. Na konci sa jeho matka preberie. A zistí, že to bol len sen. Na otázku, ako sa im hralo nám odpovedali: „Super, javisko bolo veľké aj zvuk šiel dobre a myslíme si, že nám to vyšlo. Báli sme sa toho, že budeme hrať na veľkom javisku, ale vyšlo to.“

JANKO HRAŠKO A ZOPÁR DRAMATURGICKÝCH OTÁZOK

Divadelný súbor pri ZUŠ Brezno našťudoval známu ľudovú rozprávku a okorenil ju riadnou dávkou humoru. Za všetky vyberme túto repliku: „Som chlap, mama, zobuďte sa! Mám už skoro dva dni! Zabaľte apovi halušiek a už ani slovo, lebo sa urazím a pôjdem s vajcom na vandrovku.“ Hoci sme sa dobre zasmiali, z prísneho porotcovského hľadiska má brezniansky Janko Hraško aj diskutabilné miesta a ukazuje, že súbor má ešte priestor rásť a cizelovať svoj divadelný jazyk. Väčšina problémov by sa dala označiť ako dramaturgická. V súbore pôsobí široká veková škála žiakov a to môže byť pri budovaní inscenácie prekážka. Humor blízky predpubertálnemu veku je vzdialený dievčatám mladšieho školského veku. Rovnako diskutabilné je herecké (ne)zapojenie mladších dievčat. Bez stromov, vody či stoličky v takejto podobe by sa inscenácia zaobišla, hoc treba uznať, že mešec, ktorý vytvorili z vlastných tiel, bol originálnym scénickým riešením. Aj pre najkúsenejších divadelníkov je zobrazenie plynutia času veľkou výzvou. Znázorňovanie hodinových ručičiek rukami a ilustratívnym zvukom „tik-tak“ je vždy riskantným rozhodnutím. No najzásadnejším problémom je znehodnotenie vlastnej invencie záverom, v ktorom sa dozvedáme, že všetko, čo sme videli bol iba sen.

Niektoré javiskové vtipy by bolo dobré vybrúsiť a niektorých sa možno aj vzdať. Napríklad prečo by vôl schválne stúpil gazdovi na nohu? K dramaturgickej práci patrí aj detegovanie čiastkových tém, ktoré predloha obsahuje a tým citlivým venovať špeciálnu pozornosť. V tomto prípade ide o bitku. V ľudových rozprávkach nie je násilie ničím nezvyčajným a neraz ide aj o bitie detí. My už dnes vieme, že akékoľvek násillie na deťoch a aj to „vychovné“ má na ich psychické zdravie devastáčne účinky, preto by bolo dobré zaujať k scéne, v ktorej si čerstvý otec vyzlieka opasok, aby ním zbil syna nejaký postoj. Mal by sa prejavíť v replikách aj v herectve. Aký je názor inscenačného tímu na túto scénu z ľudovej rozprávky? V rámci práce s hercom by sa ešte dala hľadať nápaditejšia štýlizácia grófa a to herecká aj kostýmová.

V rozprave s režisérkou by sme sa určite popýtali aj na svietenie na domácej scéne (používajú ho tam?) a tiež na zdroj hudby. Veľmi si vážime, že Brežňania prišli na prehladku aj napriek logistickým komplikáciám a aj napriek veľkým problémom s meškajúcou dopravou svoje predstavenie na prehladku odohrali. Budeme sa tešiť na ich ďalšiu tvorbu. Sú na dobrej ceste, deti z tejto ZUŠ-ky majú potenciál. Pomôže, ak pri ďalšej inscenácii režisérka začne základnými dramaturgickými otázkami. Odpovede následne ovplyvnia budovanie samotnej inscenácie.

Lenka Džadiková

DOBROTÝ DETSKEJ POROTY:

„Dobrá hra so svetlami, aj že farebné to bolo.“
 „Nástup Janka Hraška sa mi ľúbil.“
 „Keď mu padla minca, to strašne dobre zaimprovizoval.“
 „Žil s tou rolou, aj ako išiel po tých schodoch, také ozvláštnenie.“
 „Aj ten byvol bol dobrý.“
 „Ale na konci ako robili tie hodiny, to mi prišlo trochu chaotické.“
 „Tie hodinky boli nezosynchronizované, najmä na konci. Prečo to robili spolu?“
 „Mne prišiel ten gróf vtipný.“ „A mne prišiel trápny.“
 „Bolo vidieť, že ich to baví, že nemajú trému.“
 „Tá čierna napravo čo hrala strom, to bolo vidno, že jej sa už nechcelo.“
 „Poovičku predstavenia stáli a pozerali do steny, skoro nič tam nerobili, ja by som zomrela od nudy, keby mám len stáť a pozeráť do steny.“
 „Nechápem prečo z tej malej urobili stoličku, chúd'a.“
 „To bolo vidno, že to viac krát trénovali.“
 „Ten malý vedel, že je topka, a tak to aj hral.“
 „Pointa bola, že aj keď si malý dokáže veľa vecí.“
 „Niekedy sa stratilo, že je maličký.“
 „Prečo stáli tie v čiernom tak vzadu? Ved'mohli ísť dopreďšie alebo odísť z javiska, nemuseli tam toľko stáť.“

WORKSHOPY PRE DETI – O LEKTORKÁCH

VERONIKA KOŘÍNKOVÁ WILLEMS

Spoznala som ju, kde inde, na „dramaťáku“ ako svoju pani učiteľku. To mala za sebou bábkoherecko na VŠMU a chystala sa učiť v Gaiety School of Acting v Dubline, kde potom založila divadlo Kidding Ensemble. Precestovala nielen svet, ale aj mnoho divadelných predstavení, keď si ako spoluzakladateľka divadla oProti zahrala v mnohých inscenáciách pre dospelákov aj deti. A pretože dala sľub, že s tým niečo spraví, vyštudovala aj Katedru výchovnej dramatiky na DAMU v Prahe. Divadelný súbor Lano a literárno-dramatický odbor ZUŠ ostali nadlho jej srdcovou záležitosťou a pracovným pôsobiskom. Tak sme sa stretávali v škole, v práci, v kuchyni, pri nakladaní višní, až kým sme sa s touto zbojníckou kapitánkou, mamou troch dcér, nespojili aj v spoločnom projekte a poslaní v EDUdrame. A tak sa jej skúsenosť vysokohorskej nosičky hodí nielen pri prekonaní každej prekážky, ale aj hory by preliezla, aby si dramatickú výchovu mohol zažiť naozaj každý (očami Barbory Vítkovej Jurinovej).

NIKOLA KOZÁKOVÁ

Vyštudovala herecko na Fakulte dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Jej červené vlasy zachytíte v letku niekde medzi Bratislavou a Nitrou, pretože je členkou umeleckého súboru Starého divadla Karola Spišáka v Nitre a novou lektorkou EDUdramy v Bratislave. Od malička to s ňou „šilo“ – venuje sa modernému a scénickému tancu a v súčasnosti je členkou Noir dance company v Bratislave. A keďže to s pohybom myslí vážne, absolvovala rok tanečno-pohybovej terapie v Olomouci, z ktorej taktiež čerpá rôzne cvičenia pri lektorovaní a workshopoch. Je milovníčkou zvierat (aj keď ju zväz koza, neviem, či práve kozy sú jej favoritky) a humoru. Vo voľnom čase si rada vychutná hudbu na koncerte, prechádzku v prírode a dobré jedlo :)

SIDÓNIA FÉDEROVÁ

Volajú ju Sidi, od malička vyrastala v divadle a každý deň s radosťou zbalí bábky do kufra a ide za divákmi. Okrem toho si všetko vyrába, dohaduje, organizuje, nosí aj stavia sama. Tak sa jej nezľaknite, keď ju občas stretnete obsypanú taškami s tavnou pištoľou v ruke. S ľahkosťou pierka (veď to má v mene) precestovala s divadlom Slovensko aj zahraničie. Ale občas sa aj zastaví a zahrá si v kamennom Divadle Jána Palárika. Jedna vysoká škola jej bola málo, preto po bábkoherecko na VŠMU vyštudovala aj výchovnú dramatiky na DAMU. Práve spájaniu divadla so vzdelávaním sa venuje už pomerne dlho. Jej obľúbená činnosť je hľadanie prepojení medzi nespojitelným, ako napríklad učiteľ divadlom chémiu či slovné druhy. Dejepis je jej láskou, takže na vás možno vysype množstvo nepotrebných zaujímavostí, o ktorých ste ani nevedeli, že ich chcete počuť. Vytvára a vedie workshopy pre deti i dospelých a nebojí sa žiadnej výzvy, lebo tá je vždy len výzvou k tvorivosti.

RADKA KUKURUGYOVÁ

Keď sa vám bude zdať, že v jej hlase počujete cudzí prízvuk, nie je to náhoda. Vyrastala a študovala totiž v Čechách. Učaroval jej svet divadla, ale nie aby v ňom hrala, ale aby sa s ním hrala. Preto vyštudovala tvorivú dramatiky na JAMU v Brne a učiteľstvo hudobnej výchovy na PdF Masarykovej univerzity v Brne. Učila dramaťák a hudobku na Súkromnom konzervatóriu D. Kardoša v Topolčanoch a na Pedagogickej a sociálnej akadémii v Bratislave. O tom, ako učiť a hrať sa (nielen) s deťmi, napísala aj učebnice pre študentov stredných škôl v oblasti animačnej práce. A pretože svoju pozornosť v oblasti dramatickej výchovy s deťmi zameriava predovšetkým na rozvoj komunikačných zručností, emocionality, empatie, podpory zdravých vzťahov a rešpektu medzi ľuďmi, spolu s detskou psychologičkou Mirkou Kumančíkovou založila Občianske združenie Varianty. A tak ju môžete zažiť na kurzoch a programoch práve tam, v EDUdrame alebo ako pani učiteľku v LDO ZUŠ v Pezinku, kde sa rada preháňa na bicykli po vinohradoch, túla po lese alebo stratí medzi hriadekmi v záhrade. A miluje obložené chlebičky :)

ZUZANA STRNÁTOVÁ

Od malička sa venuje divadlu, a aj keď už je veľkáčka, venuje sa divadlu pre malkáčov. Preto si aj vybrala a skončila štúdium bábkarskej réžie a dramaturgie na VŠMU. Tvorí tiež vlastnú hudbu – tú aj hrá, aj sa s ňou hrá. Má rada snivanie, fantáziu, citrónovú zmrzlinu s lentiľkovou posýpkou, pestrý svet, chute a vône... a tiež všemožné príbehy. Verí na dobré konce. A keď to náhodou nejde dobre, ešte to nie je koniec :)

BARBORA VÍTKOVÁ JURINOVÁ

Je naozaj ťažké pozorovať túto milú a energickú osobu, lebo sa pohybuje neuveriteľne rýchlo a zvláda niekoľko desiatok vecí naraz. Niekoľko rokov ju bolo možné (a na BookObrazoch stále je) voľným okom vidieť v Slovenskej národnej galérii v Bratislave, kde viedla oddelenie galerijnej pedagogiky, vďaka nej oživali obrazy a príbehy v rôznych projektoch pre školy a verejnosť. Niektorí šťastnejší študenti a deti ju mohli mať sami pre seba na literárno-dramatickom odbore ZUŠ Jozefa Kresánka v Bratislave. Baška sa oku skúseného pozorovateľa javí ako renesančná bytosť, ktorá dokáže prepájať a zapájať rôznych oblastí umenia a približuje ich v nových súvislostiach. Má na to aj školy – vyštudovala dejiny umenia na Trnavskej univerzite a dramatickú výchovu DAMU v Prahe. Určite by urobila nové objavy aj v oblasti jadrovej fyziky, ale našťastie pre ľudstvo sa venuje umeniu a výchove. Od východu po západ (nielen slnka) sa snaží prepájať priaznivcov dramatickej výchovy v Združení tvorivej dramatiky a v dramacentre EDUdrama vytvárať priestor pre ďalších dramaticky zanietých.